

Ekonomipriset 2024

Kungl. Vetenskapsakademien har beslutat utdela Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne 2024 till

Daron Acemoglu

Massachusetts Institute of Technology, Cambridge, USA

Simon Johnson

Massachusetts Institute of Technology, Cambridge, USA

James A. Robinson

University of Chicago, IL, USA

”för studier av hur institutioner formas och påverkar välstånd”

De har hjälpt oss förstå skillnader i välstånd mellan länder

Årets Ekonomipristagare – Daron Acemoglu, Simon Johnson och James Robinson – har visat på vikten av samhällsinstitutioner för ett lands välstånd. I samhällen med rättsosäkerhet och institutioner som exploaterar befolkningen skapas ingen tillväxt eller förändring till det bättre. Deras forskning hjälper oss också att förstå varför.

När européerna koloniserade stora delar av världen förändrades de befintliga samhällsinstitutionerna, ibland dramatiskt. Men inte på samma sätt överallt. I vissa delar av världen var syftet att exploatera ursprungsbefolkningen och utvinna naturresurser för egen vinning. I andra fall handlade det om att forma inkluderande politiska och ekonomiska system till långsiktig nytta för europeiska emigranter.

Årets pristagare har visat att en förklaring till skillnader i välstånd mellan länder är vilken form av samhällsinstitutioner som infördes när landet koloniserades. I länder som var fattiga vid tiden för koloniseringen infördes ofta inkluderande institutioner som på sikt resulterade i utbredd välstånd bland befolkningen. Det är en viktig orsak till att före detta kolonier som tidigare varit rika numera är fattiga och tvärtom.

Vissa länder fastnar i en situation med exploaterande institutioner och låg ekonomisk tillväxt. Införandet av inkluderande institutioner skulle visserligen kunna skapa långsiktiga fördelar för alla. Men samtidigt ger de exploaterande institutionerna kortsiktig vinning

till en härskande elit. Så länge det politiska systemet garanterar eliten fortsatt makt kommer ingen att lita på löften om framtida ekonomiska reformer. Det är enligt pristagarna anledningen till att ingen förbättring sker.

Men oförmågan att ge trovärdiga löften om förändring till det bättre kan också förklara varför demokratisering ibland sker. Inför ett hot om revolution ställs eliten inför ett dilemma. Helst skulle den vilja behålla makten och bara försöka blidka massorna genom att utlova ekonomiska reformer. Men befolkningen kommer knappast att lita på att eliten inte återgår till det gamla systemet så fort situationen har lugnat ner sig. Det enda alternativet för eliten kan till sist bli att lämna över makten och faktiskt införa demokrati.

– Att minska de stora inkomstskillnaderna mellan länder är en av vår tids största utmaningar. Pristagarna har visat hur viktiga samhällsinstitutioner är för att åstadkomma detta, säger Jakob Svensson, ordförande för Ekonomipriskommittén.

Daron Acemoglu, född 1967 (57 år) i Istanbul, Turkiet. Fil.dr 1992 vid London School of Economics and Political Science, Storbritannien. Professor vid Massachusetts Institute of Technology, Cambridge, USA.

Simon Johnson, född 1963 (61 år) i Sheffield, Storbritannien. Fil.dr 1989 vid Massachusetts Institute of Technology, Cambridge, USA. Professor vid Massachusetts Institute of Technology, Cambridge, USA.

James A. Robinson, född 1960. Fil.dr 1993 vid Yale University, New Haven, CT, USA. Professor vid University of Chicago, IL, USA.

Prissumma: 11 miljoner svenska kronor, delas lika mellan pristagarna.

Mer information: www.kva.se och www.nobelprize.org

Presskontakt: Eva Nevelius, pressansvarig, 070-878 67 63, eva.nevelius@kva.se

Sakkunniga: Tommy Andersson, 073-358 26 54, tommy.andersson@nek.lu.se, Peter Fredriksson, 076-806 70 80, peter.fredriksson@nek.uu.se, Jakob Svensson, 070-177 67 17, jakob.svensson@iies.su.se och Jan Teorell, 070-868 18 91, jan.teorell@statsvet.su.se, ledamöter av Kommittén för priset i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne.

Kungl. Vetenskapsakademien, stiftad år 1739, är en oberoende organisation som har till uppgift att främja vetenskaperna och stärka deras inflytande i samhället. Akademien tar särskilt ansvar för naturvetenskap och matematik, men strävar efter att öka utbytet mellan olika discipliner.